

**ТЕМА: ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТА
СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

СПИСОК АВТОРІВ:

Професор кафедри ПЕК, к. е. н.

Професор кафедри ПЕК, д. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Доцент кафедри ПЕК, к. е. н.

Асистент кафедри ПЕК

Асистент кафедри ПЕК

Бережницька У.Б.

Зелінська Г.О.

Войтків Л.С.

Метошоп І.М.

Андрійчук І.В.

Паневник Т.М.

Федорович І.В.

Мельничук І.В.

Савко О.Я.

Гобир І.Б.

Буй Ю.В.

Ящеріцина Н.І.

ЗМІСТ

1 Науково-практичне обґрунтування сталого розвитку соціально-економічних систем	3
2 Підвищення ефективності трансформаційних процесів у нафтогазових підприємствах	6
Висновки	8

1 НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сформульовано найбільш поширені, на наш погляд, гіпотези щодо сутності і ролі МСП у національній економіці.

Гіпотеза 1. *МСП формується довкола великого і працює з ним.* Не підтверджено, МСП є незалежним інститутом, має усі передумови для становлення в якості окремого сектору національної економіки. Проте для забезпечення економічної сталості у розвитку МСП необхідна державна політика підтримки, а з великим бізнесом можлива і є потрібною співпраця на паритетних, взаємовигідних засадах.

Гіпотеза 2. *Цінність МСП – платежі до бюджетів.* Підтверджено частково, проте відмічено, що першочергово МСП є важливим за рахунок впливу на процеси зайнятості населення країни, зокрема в контексті самозайнятості. При цьому, важливими перевагами і цінністю для держави від діяльності МСП є створення передумов до формування середнього класу суспільства, соціально активних, свідомих, небайдужих громадян України, вирішення нагальних соціальних проблем.

Гіпотеза 3. *Для заснування власної справи слід впроваджувати стартапи.* Спростовано, оскільки бізнес-ідеї «під ключ» радше слугують практичними кейсами для бізнес-освіти і бізнес-підготовки, реальне МСП потребує інноваційності, яке формується індивідуально (це та «родзинка», яка вирізняє). Стартапи і бізнес-кейси доцільно доповнювати індивідуальним супроводом представників інституцій системи підтримки МСП, що додатково формує психологічну допомогу майбутнього підприємця, його віру у власні сили, в успіх, підкріплені необхідними знаннями і навиками. Головне завдання МСП – зайнятість, забезпечення добробутом більшої частини населення, вирішення нагальних проблем суспільства. Для становлення МСП в якості провідного сектору національної економіки потрібне відповідне сприятливе середовище, в першу чергу інституціональне.

Інституціональне середовище *досліджено* через призму *взаємодії*

формалізованих і неформальних інститутів, що визначають рамкові межі поведінкових мотивів та умови функціонування й розвитку МСП, *виділено* чинники зовнішнього і внутрішнього впливу.

Охарактеризовано прямий вплив складових інституціонального середовища на розвиток МСП, тобто основних інститутів ланцюжка «держава – економіка – суспільство». Інституціональна структура розвитку МСП підтверджує і зворотній зв'язок, коли МСП забезпечує зміцнення згаданих економічних, політичних та суспільних інститутів в країні.

Охарактеризовано інфраструктуру політики розвитку МСП.

1. є *обслуговуючою* системою, функціонування якої націлене на створення загальних, нормальних (сприятливих) умов задля розвитку малого і середнього бізнесу, забезпечення ефективності капіталу МСП.

2. різноманітність функцій і, відповідно, складність внутрішньої будови; забезпечує *комплексність* обслуговування базової сфери (сектору МСП). 3. важливість *взаємозв'язків* у системі розгляду, ринкова економіка передбачає міцність зв'язків, гнучкість і мобільність інфраструктури, яка повинна задовольняти потреби різних ринків.

Представлено класифікацію ринкової інфраструктури системи підтримки МСП за основними ознаками. *Інфраструктура підтримки МСП* – це сукупність державних і недержавних інституцій (підприємств, установ, організацій), названих також «елементами» чи «об'єктами» інфраструктури, які надають послуги обслуговування і допомоги МСП з метою створення сприятливих умов задля активізації розвитку, підвищення ефективності та зміцнення сектору малого і середнього бізнесу, в першу чергу на локальному (місцевому) рівні. Для кожного типу (виду) інституцій інфраструктури сприяння розвитку малого та середнього бізнесу уточнено головне функціональне призначення і, відповідно, вид операційної діяльності. Дана пропозиція дозволяє зрозуміти сутність, функціонально-прикладну роль та місію окремо взятих елементів інфраструктури підтримки МСП; а у практичній площині може бути використаною у державних цільових програмах сприяння

розвитку малого і середнього бізнесу задля якісного покращення кінцевого продукту для МСП.

Досліджено вплив економічних, соціальних, екологічних, політико-правових та демографічних факторів на рівень використання відновлюваних паливно-енергетичних ресурсів суб'єктами господарювання в межах території об'єднаних громад.

Здійснено аналіз показників рівня економічного розвитку країн, на його основі сформовано 4 групи факторів: екологічні, економічні, соціальні та науково-інтелектуальні, які найбільш повно характеризують рівень розвитку країн та мають вплив на викиди шкідливих речовин.

Проведено кореляційний аналіз для пошуку залежностей між рівнем викидів шкідливих речовин та відібраними факторами, на основі якого відібрано фактори, які мають високий рівень тісноти зв'язку з викидами CO₂, NO_x, SO₂ в атмосферне повітря.

Встановлено, що кількість таких факторів по Франції є значно вищою ніж по Україні, що пов'язано із внутрішньою політико-економічною ситуацією в країнах, рівнем впровадженням енергозберігаючих технологій та модернізацією підприємств в.т.ч. екологічною.

Здійснено порівняння відібраних факторів і зв'язків з викидами шкідливих речовин для країн з розвинутою економікою та країн, що розвиваються. Показано розбіжності у результатах дослідження та обґрунтовано їх причини.

Доведено, що в умовах сталого розвитку в Україні сформувалися передумови для збільшення ймовірності настання й реалізації різних видів соціальних ризиків як для держави, так і для кожного її громадянина.

З'ясовано, що система соціальних ризиків не є сталою, вона змінюється відповідно до напрямів розвитку держави.

Досліджено основні форми соціального забезпечення та соціальних гарантій загальнодержавного рівня, відповідно до діючого законодавчого та

нормативно-правового забезпечення, державних цільових програм та наявної інфраструктури.

Розглянуто категоріальний апарат управління матеріальними ресурсами на підприємстві, узагальнено визначення «матеріальні ресурси», запропоновано визначення «управління матеріальними ресурсами».

Проведено аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємствах будівельних матеріалів і виявлено резерви їх покращення.

Ідентифіковано основні категорії у сфері дослідження структурних трансформацій національної економіки, серед яких виділено такі: «структурні зміни», «структурні зрушення», «трансформація» «структурна трансформація», «структурний потенціал», «структурна криза». Значна увага приділена визначенню сутності категорій «структурні зрушення», «трансформація».

Розроблено науково-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму управління екологічною безпекою.

2 ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Запропоновано, для оцінювання ефективності діяльності галузі, підприємств, регіонів використовувати методи загальної оцінки ефективності (продуктивності), які базуються на врахуванні оптимального поєднання основних вхідних та вихідних чинників, що комплексно характеризують діяльність об'єкта дослідження.

Встановлено, що для виробничої функції найбільшою еластичністю характеризується такий фактор виробництва як праця, яка найбільше впливала на обсяги отриманих доходів. Так, зростання фонду заробітної плати на 1% сприяло середньому зростанню величини доходів на 0,517%. Виробнича еластичність матеріальних витрат становила 0,4817, тобто зростання матеріальних витрат на 1% в середньому збільшило доходи на 0,4817%.

Найменшою виробничою еластичністю характеризується обсяг капіталу (0,0219). Тобто зростання вартості основних засобів майже не впливає на збільшення доходів операторів ГРМ.

Досліджено оптимальне управління розподілом чистого прибутку нафтогазових підприємств з метою мінімізації його ризиків. В якості критерію оптимальності виступає побудована функція корисності. Параметрами управління є частки від чистого прибутку, спрямовані на досягнення кінцевої прогнозованої величини досліджуваних змінних. Для вирішення поставленого завдання *використано* математичний апарат, заснований на теорії принципу максимуму Понтрягіна. В якості чисельного експерименту пропонуються деякі варіанти оптимального управління розподілом чистого прибутку Національної акціонерної компанії «Нафтогаз» України на період 2018-2022 рр. Наводяться чисельні результати з урахуванням дисконтування фінансових потоків.

Обгрунтовано доцільність застосування нормативного методу розрахунку витрат на видобуток вуглеводнів на нафтогазовидобувних підприємствах.

Встановлено, що ефективне корпоративне управління призводить до підвищення результативності діяльності акціонерних товариств, що зумовлює їх входження до числа найбільших платників податків.

Виявлено, що протягом 2016-2020 рр. кількість акціонерних товариств в Україні поступово зменшується, що підтверджує наявність та поглиблення проблем в системі корпоративного управління.

Визначено негативні особливості корпоративного управління в Україні, а саме: висока концентрація власності, високі транзакційні витрати управління, опортуністична поведінка менеджменту, найнижчі підсумкові показники діяльності корпорації в зіставленні з аналогічними корпораціями в інших країнах.

З'ясовано, що застосування сучасних концепцій на підприємствах дозволять визначати бізнес-процеси, що проходять на підприємствах і забезпечувати результативне управління ними та досягати поставлених у процесі управління цілей діяльності підприємств.

Доведено, що основною проблемою, що призводить до зниження надійності процесу транспортування газу, є значне погіршення стану основних засобів, що вимагає вкладення значних фінансових ресурсів в газотранспортну систему України (ГТС).

Обґрунтовано, що можна підвищити надійність експлуатації ділянки лінії магістральних газопроводів за допомогою якісної системи ремонтів та модернізації обладнання.

Встановлено, що рівень відмов залежить від діаметра та кількості ліній газопроводу.

Запропоновано моделювати процес відмов і середній час відновлення за допомогою математичних функцій та прогнозування часткових показників, що впливають на складний показник надійності. Прогнозування показників надійності газопроводів базується на регресійному аналізі та кривих тренду, що дає можливість передбачити зменшення фінансових витрат підприємства та підвищення рівня енергетичної безпеки країни.

Розроблено систему заходів для підвищення надійності роботи газопроводів в Україні.

ВИСНОВКИ

Робота викладачів кафедри прикладної економіки над держбюджетною темою дозволила отримати наступні результати щодо науково-теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій стосовно розвитку соціально-економічних систем на основі концепції сталого розвитку, зокрема:

1 за напрямом досліджень **«Науково-практичне обґрунтування сталого розвитку соціально-економічних систем»** :

- *Запропоновано* МСП трактувати в якості інституту розвитку національної економіки, проте який потребує державної політики сприяння;
- *Обґрунтовано*, що важливими завданнями є, з однієї сторони, відновлення довіри бізнесу до владних структур, а з іншого боку – формування

позитивного іміджу ведення підприємницької діяльності та необхідність партнерського, паритетного ставлення держави до суб'єктів МСП.

- *Визначено*, що у напрямі інфраструктурного забезпечення політики сприяння малого і середнього бізнесу важливе значення має не лише формування, але й підтримка подальшого функціонування та розвиток інфраструктури системи підтримки МСП.

- *Рекомендовано* узгодити завдання для існуючих і новостворених інституцій інфраструктури підтримки МСП загальнодержавного рівня, а також впорядкувати звітність інших інституцій сприяння розвитку малого і середнього бізнесу в Україні за функціональною ознакою, що забезпечить дієвість системи підтримки МСП і можливість якісної оцінки впливу на МСП.

- *Запропоновано* створення ефективної системи заходів, спрямованих на запобігання ризикам, скорочення ймовірності їх появи та попередження негативних наслідків від їх настання. В подальшому вивчення ризиків у соціальній сфері буде спрямовано на розвідки їх проявів у освітній сфері та поведінці людини умовах сталого розвитку України.

- *Визначено*, що попри розгорнуті напрями регіональних і місцевих програм, які передбачають реалізацію соціально-економічних та природоохоронних заходів, відсутні чітко сформовані моделі регіонального розвитку соціальних інновацій.

- Управління матеріальними ресурсами підприємств будівельних матеріалів *додовнене* аналізом ефективності їх функціонування, який є важливим компонентом і використовується для визначення доцільності витрачання ресурсів, їх доходності, для забезпечення контролю за цільовим їх використанням та дотриманням норм

- *Встановлено*, що для країн, що розвиваються необхідно розглядати більшу кількість факторів, особливо фактори непрямой дії, оскільки вони чинять суттєвий вплив на рівень економічного розвитку такої країни та мають особливе значення для її подальшого розвитку загалом.

- Результати досліджень кореляційного взаємозв'язку між рівнем викидів шкідливих речовин та відібраними факторами дають змогу в майбутньому побудувати багатофакторні економетричні моделі для оцінки комплексного впливу таких факторів на обсяги викидів і формування рекомендацій в удосконаленні соціальної, екологічної та економічної політики для забезпечення зменшення викидів шкідливих речовин.

- Запропоновано як показник оцінки ефективності розробленого механізму використовувати рівень екологічної безпеки регіону, співвіднесений із витратами на формування, підтримання функціонування та розвиток даного механізму.

2 за напрямом досліджень «Підвищення ефективності трансформаційних процесів у нафтогазових підприємствах»

- *Визначено*, на основі проведених розрахунків функції витрат, що вона характеризує усередненні дані щодо витрат при заданому масштабі виробництва. Всі підприємства які знаходяться вище функції витрат мають вищу ефективність діяльності у порівнянні з підприємствами які знаходяться нижче функції витрат;

- *Запропоновано* алгоритм оптимального розподілу чистого прибутку в рамках одного нафтогазового підприємства, що включає в себе структурні одиниці, а також в масштабах групи підприємств, об'єднаних одним керуючим органом, який розподіляє фінансові ресурси на управління ризиками;

- *Визначені* рекомендації щодо ефективності розробки та утримання на балансі підприємства малодебітних свердловин.

- *Обгрунтовано*, що системні зміни, які відбуваються під впливом розвитку глобалізаційних процесів, призводять до необхідності пошуку адекватних відповідей на зрушення у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємств і зумовлюють активізацію трансформації сучасних концепцій корпоративного управління.